

Folkungakören på erövringståg i Rikholdi.

Söndagen den 19 juli blev en minnesrik dag för Folkungakören och svenskarna i Rikholdi.

Det var en vacker söndagsmorgon när den färg- och levnadsglada Folkungakören med kyrkoherde G. Andersson i spetsen bröt upp från Tallinn med Riguldi som mål. Färden gick bra och man rastade på ett par ställen på vägen bl. a. i neveskogen, där blåbären smakade bra och fingo tjänstgöra som en lätt frukost. Efter tre timmars färd var man framme vid Roslep kapell, där kyrkoherde Danell med fru hälsade gästerna välkomna. Snart var tiden för högmässan inne och gudstjänsten började.

Det låg mycken andakt över församlingen när den sjöng psalmen 397, som är tacksägelsepsalm efter regn, då man tänker på vilken torka som har rått. Och lika andäktigt lyssnade församlingen till den predikan som pastor Danell höll på ett sätt som endast han kan göra det. Efter predikan riktade han några ord till dagens gäster på ungefär följande sätt: "Ni är som ett kärt mors brev för oss estlandssvenskar. Sverige är stamlandet. Förutom fäderneslandet är intet land oss så kärt som det. Det finns ingen sång som klingar som sången på modersmålet och det gör all svensk sång. Det är det Ni har kommit att bjuda oss på. Tack att Ni kom!" Till gudstjänstens förskönande hjälpte körens solist fröken Märta Appelqvist med ett solonummer, samt kören med två sånger.

Omedelbart efter gudstjänsten gav så kören en konsert i kappellet. Programmet, som mest bestod av religiösa och en hel del allvarligt betonade sånger genomfördes med en beundransvärd renhet och musikalisk tolkning, stämmorna väl avvägda och hela kören smalt tillsammans som ett vackert ackord. De båda solisterna fröken Märta Appelqvist och folkskolläraren Gösta Arn skötte sina uppgifter mycket bra.

Efter konserten i kappellet blev det så en paus till klockan halv fem då kören igen lät höra sig ute på kyrkbacken med en avdelning sånger av mera lätt natur. Under pausen åto sångarna middag inne hos kyrkvärden Treiberg och vilade sig som de så väl behövde. Eftermiddagskonserten hade liksom kyrkokonserten samlat en stor publik och var i alla avseenden lyckad. Till sist vände sig körens dirigent, kyrkoherde Andersson med några ord till de församlade. Han sade bl. a. "Från Sverige, det fagra Östergyllen ha vi kommit. Vi ha hört edra namn nämnas många gånger i radio, i föredrag, men nu ha vi träffat er personligen. Vi ha lärt av eder att älska vårt fädernes- och vårt språk. Vi veta att Ni äga eder bästa stund då Ni höra svensk körsång. Det var den vackraste sång jag hört då vi nyss tillsammans sjöngo: "Hur härligt sången klingar på älskat modersmål...". Den blev

Skonaren „Ott“ förliste.

Förra veckan förliste den estniska skonaren "Ott" vid svenska skärgården utanför Utklippan. Hela besättningen, bestående av 8 man har omkommit.

Takhalm

köper folkhög- och lantmannaskolan i större mängder.

Anbud inlämnas till rektor P. Byström.

som en psalm för oss. Den vackraste gödstjänst jag någonsin firat var tillsammans med er idag. Vi tacka för att vi fått komma hit, vi tacka för mottagandet, vi tacka för allt!" Därefter tackade kyrkoh. Danell å de församlades vägnar kören och dess ledare för att de erövat allas hjärtan med svensk sång, svenskt allvar och svensk glädje. Sedan man åtskilliga gånger låtit varandra leva med fyrfaldiga hurrarop skildes man åt.

Med bussen gjorde så kören en tur upp till Spithamn där man badade och besåg byn och den vackra stranden. Efter intagen kvällsvard reste kören åter till Tallinn dit den anlände kl. 12 på natten.

Genom personligt sammanträffande lär man fortare känna varandra och det är på så sätt som den kulturella bron över Östersjön skall byggvas.

A. Aspelin.

Kom ihåg Kulturfondens sparbössa!

Kyrkoh. Sven Danell:

Svenskminnen i Reigi.

II.

På frågan, om de veta något närmare om den stora utvandringen, ha de båda gubbarna till en början intet att förtälja. Kyrkoväktaren Pihlberg erinrar sig dock, att hans mormor skall ha varit liten flicka på den tiden. Hennes föräldrar voro då redan gamla och hade kunnat få stanna kvar hos släktingar, som icke drabbats av deportationen. Men deras vuxna söner togo dem med sig. "Dit vi gå, där bli vi alla", hade de sagt. Endast den lilla flickan blev kvarlämnad hos släktingar.

De ryska krigsfartygen, som förde bort utvandrarerna, hade legat utanför Kärddla. När uppbrotsorden kom, hade den kommit så plötsligt att mången hade måst lämna grödan på åkern och brödet i ugnen. Så långt kyrkoväktaren Pihlberg.

De båda gubbarna bekräfta också, att en svensk vid namn Thoren varit "talitar" på den tiden. Den som läst Harry Blombergs "Vid Babels älvar," finner gång på gång, att författaren måste ha gjort grundliga källstudier och iakttagelser på ort och ställe. Namnet på utvandrarernas hövding uttalas av Reigiborna mycket riktigt med tonen på första stavelsen, i överensstämmelse med Blombergs skrivsätt "Toren". Det klingar fornnordiskt och kraftfullt. Fråga är väl dock, om man inte har att göra med det vanliga svenska släktnamnet Thorén, som genom estniskt inflytande fått accenten flyttad tillbaka. I så fall skulle gammalsvenskbybornas förste hövding ha haft samma namn som den andlige ledaren i Noarootsi hundra år senare.

Utanför kyrkan kommer i kvällningen en kvinna med sina kor, som skola hem till mjölkning. Hon har heller ingenting emot att stanna och få sig en pratstund. Kvinnan visar sig heta Kreet (Greta) Thoren. Hon är ogift och tillhör alltså på fädernet den frejdade utvandrarhövdingens släkt. Krees föräldrar talade båda svenska, modern endast dialek-

ten, men fadern även högsvenska. Kreet minns mycket väl, när svenskan var allmänt i bruk. "Å, vad vackert det lät, när kvinnorna på kyrkobacken började tala svenska", utbrister hon. De svenska kvinnorna brukade på den tiden kännas igen på sin klädsel, som var grannare i färgerna än estkvinnornas. Svenskorna hade gärna röda kjolar med stora förkläden och broderade häften.

Krees far var i svensk "lära". Det var år 1825. Prästen på den tiden hette Wilhelm Rinne. Han var till börden balttysk men hade lärt sig svenska för att kunna betjäna de svenska församlingsborna på modersmålet.

En blick i kyrkoböckerna i Reigis idylliska prästgård lämnar följande skörd av svenska släktnamn: Banner, Bäckmann, Börjer, Ertens, Hinders, Holmberg, Klemm, Korell, Linnbäck, Löper, Peterson, Pielberg, Quarnström, Säsing, Thoren, Tursk, Uljas.

Man har sagt, att svenskarna på Hiiumaa voro de främsta inom den lilla estlandssvenska nationen. En bekantskap med Reigis kraftiga och rakryggade svenskättlingar jävar icke påståendet. Några begåvade släkter på Noarootsihalvön berätta med stolthet, att deras ursprung är dagösvenskt. Reigibornas ättlingar i Gammalsvenskby ha visat ett storartat prov på trohet mot fädernas språk och andliga arv.

Den som skiver dessa rader, hade nyligen tillfälle att i Stockholm hålla ett föredrag om Estlands svenskar och uppehöll sig bl. a. även vid det ritual, som följes vid de svenska gudstjänsterna i Noarootsi. Det är den gamla agendan för evangeliska församlingar i ryska riket, översatt till svenska. Trosbekännelsen besvaras av församlingen med ett trefaldigt amen. Evangeliet med trefaldigt halleluja, i salutationen svarar församlingen: "så ock med dinom ande!" o.s.v.

Estniska försäkringsmän på besök i Sverige.

Icke blott turistresor från Sverige hit ha blivit populära, utan även motresor. Sålunda företogo försäkringsbolagets "Eestis" tjänstemän en kombinerad nöjes- och studjeresor till Sverige. Som deltagarna själva säga har mottagningen överallt varit hjärtlig, särskilt bland sina kolleger därstädes. Vid ankomsten hälsades de välkomna på kajen av föreståndarna för Sveriges två största försäkringsfirmor, direktörerna Paulin och Landelius.

Flera försäkringsfirmor ställde godhetsfullt sakkunniga ledare till gästernas förfogande. Hela exkursionen indelades i smärre grupper och sålunda hade de större möjligheter att stifta bekantskap med de svenska firmornas arbetsmetoder. Dessutom besågs Stockholms stad och företogs ett par utfärder till Uppsala och Sigtuna, på abonnerade bussar som "Turist-trafikföreningen" till billigt pris likaså ställde till gästernas förfogande.

Efter föredraget kom en ung flicka fram och tackade, synbart röd. "Det var så roligt att höra om gudstjänsten, det var precis, som om man hade suttit hemma i vår kyrka igen." — "Jaså, varifrån är ni då?" — Från Gammalsvenskby. Ljöd svaret. Jag förnam i den stunden starkt, att gammalsvenskbybornas trohet var föredömlig, icke blott emot det svenska, utan emot det estlandssvenska arvet. Jag påmindes om brudparens ofta återkommande maning under min första tid i Rikholdi: "Vig oss inte efter det rikssvenska ritualen, utan så som våra föräldrar och förfäder ha blivit vigda!" Det finns något som heter estlandssvensk tradition, ja, estlandssvensk folksjäl. Den diktare har ännu icke kommit, som förmått giva den talande tunga. Men dess vingslag förnimmer man någon gång i våra marker, och icke minst på de kala hedarna i Reigi.

(Slut.)

Anmärkning till notis om frisiska rasen.

Den frisiska rasen eller som den kallas i Sverige, låglandsrasen, är en svartbrokig, tung boskapsras, som ursprungligen härstammar från låglandsområdena vid Nordsjön. Den kännetecknas utom av färgen av en starkt utvecklad benstomme och den kan under lämpliga förhållanden giva en mycket stor mjölkavkastning, ehuru mjölken har jämförelsevis låg fetthalt. Väl utvecklade djur kunna vara utomordentligt vackra.

Rasen har emellertid en del fordringar, som endast vissa trakter kunna fylla. Man brukar sedan gammalt säga att "djuret är en produkt av torvan." Detta vill med andra ord säga, att det inte går att omplantera en ras hur som helst. Flyttar man djur till en trakt där jorden och klimatet äro

helt annorlunda än i djurens hemtrakt, så ha de svårt för att nå sin fulla utveckling.

Tillämpar man detta på låglandsrasen, så finner man, att i sitt ursprungsland ha gott om rikliga, saftiga beten under sommaren och rikligt saftfoder under vintern. I de trakter, där naturförhållanden äro sådana, att man icke kan fylla dessa fordringar, kan man visserligen få svartbrokiga djur, som kunna vara rätt så goda, men någon riktig låglandsras får man icke. I Sverige har erfarenheten visat, att det endast är i trakter med kraftig jord, där man kunnat fylla dessa djurs behov av saftigt foder, som man i längden lyckats med höglandsrasen.

För Noarootsi liksom för svenskbygden i sin helhet måste man anse rasen alltför fordrande. Visserligen finns här stora möjligheter att få ganska

goda beten genom förbättring av de naturliga ängarna, men man får inte glömma, att jorden i sig själv är ganska mager. Den ofta förekommande försommartorkan gör det även svårt att hålla ett jämt och kraftigt bete åt djuren. Dessutom är det mycket svårt att på de små jordbruken odla tillräckligt med rotfrukter för att fylla låglandsboskapens behov av saftfoder under den långa vintern. Höet från ängorna är och måste vara huvudfodret i dessa trakter.

Helt annorlunda måste det ha ställt sig förr i tiden, på de stora godsen där man hade avfallet från brännerierna att giva djuren och även i övrigt hade större möjligheter att hålla en krävande ras. Låglandsrasen är ännu mest lämpad för större gårdar, som ligga i närheten av sockerbruk eller brännerier, där man kan

Min största upplevelse.

(En av de elva)

III.

Länge hade vi emellertid icke tid att göra oss hemmastadda. Fortast som möjligt skulle några nödvändiga saker packas ned i mindre väskor, för samma dag skall resan ännu fortsätta till Uppsala. "Stunden är kommen och I skolan få se vad I hittills icke haven sett!" deklamerar John med djup och högtidligt röst och slänger ned en skjorta i portföljen. Ja, stunden var verkligen kommen för i detsamma inträder vår förträfflige ciceron och uppmanar oss att följa honom. Flickorna vänta redan och så bär det av i svenskt, för att ej säga amerikanskt tempo. Eftersom vi ännu ha ej ätit i Sverige bege vi oss direkt till en Norma matrestaurant där middagen, förlåt lunchen, eftersom vi är Sverige och där äter man middag först klockan 5-8, väntar. Det var den första måltid vi intogo därstädes och genast grepo vi verket an och gjorde säkert heder för estlandssvenskarnas friska matlust. Särskilt lockande var knäckebrödet som ju ej kännes i vårt land och det började vi med. Där noterades det första "knäckebrödsrekor-

det", som ljud på sex skivor, men senare betydligt "förbättrades."

När vi ätit lunch gingo vi ner till hamnen där vi lämnade alla våra väskor på båten, som senare skulle föra oss till Uppsala. Lediga från allt gepäck marschera vi lätt och ledigt vidare. Vi börja med det väldiga stadshuset vars tre gyllene kronor redan på långt håll glimmade emot oss. Mycket skulle det finnas att tala om detta gigantiska jätteverk men det skulle taga för mycket utrymme och tid och vad ännu värre: jag skulle icke gå i land med det. Vare nog sagt att länge vandrade vi genom otaliga sallar, alla eller de flesta prydda med dyrbara ritningar målade för hand direkt på väggen, och på vilka berömda konstnärer bl. a. prins Eugen arbetat i årtal. Sedan allt setts i stadshuset och det vill icke säga litet, intogs middag på ett annat Norma matsälle. Snart sutto vi på den lilla ängaren "Signe", som skulle föra oss till Uppsala. Klockan var sex och vi hade fem timmars båtresa framför oss längs Sveriges vackraste

insjö. Vad kan du önska dig mera!

Resan anträdde också med glam och sång, trots att vinden blåste tämligen hårt och insjön gick högt. Snart passerades den ståtliga Västerbron, som har kostat staten c:a 15 miljoner kronor, och vars högsta punkt över vattenytan är 30 m. Nämda bro förbinder Kungsholmen med Södermalm. Kanske i ännu högre grad än i skärgården imponerades vi av alla dessa vackra villor, som äro belägna på båda sidorna om Mälaren. På halva vägen lät vi oss smörgåsarna, eller "smörgässen" som det heter på estlandssvenskt skolspråk, väl smaka, som den företänk-samma fru Lindell hade vetat skaffa oss. Vi ha mycket att tacka fru Lindell för den husmoderliga omsorg hon ägnade oss under hela vår vistelse i Sverige.

Men naturen kräver ändå ut sin rätt. Trots allt sjungande och huru intressant det ännu är börja ögonlocken mer och mer tynga. En i sänder klättrar in i hytten och snart sova alla, "O, det härliga knäckebrödet", hörs ännu någon mumla i sömnen. Det är troligen "rekordmannen" som drömmer om sitt resultat. Han är troligen myc-

Frisiska rasen ej lämplig för Läänemaa.

På initiativ av rektorn vid Pürksi folkhög- och lantmannaskolan har ett möte därstädes ägt rum, som hade till uppgift att fastslå vilken kreatursras bäst lämpar sig för Läänemaa. Utom rektor Byström deltog ännu i mötet jordbrukskammarens representant agr. Kivimäe, kontrollförbundets representant Ruderström och länsagr. Luik. Frågan blev tills vidare öppen, då den är så pass viktig att man icke kan besluta sig i en hast. Hittills har man ansett den frisiska som varande den mest lämpliga. Praktiken har emellertid visat att den rasen ej har stora förutsättningar att trivas i det karga och kala Läänemaa.

ket nöjd med sig själv. Undra på det!

”Duns!” ”Vad nu då?” ”Var äro vi?” ”Ta't lungt! vi äro i Uppsala.” ”Javisst ja, nu minns jag!” Halvsovande kliva vi i land. Men nu blir det annat av! Här duger icke att sova, icke ens att halvsova!

Hjärtligt hälsas vi välkomna till den gamla universitetsstaden av lektor Matts Essen, ordförande i Riksföreningens lokalavdelning därstädes och löjtnant Lindell. Vi fotograferas och redan nästa dag kunna vi småle mot oss själva i en uppsalatidning. ”Bara vi inte komma att lida av storhetsvansinne efter allt det här fotograferandet och tidningsartiklarna”, säger John till Herbert. ”Möjligen du men inte jag”, lyder det sömniga svaret. John tittar misstänkt på kamraten och undrar i sitt stilla sinne om inte redan hans bästa kamrat lider av vissa symptom av den förfärliga sjukdom.

Gärna hade vi redan nu önskat få se universitetsstaden, men vi fick lugna oss och vänta tills nästa dag grydde, för det var ju redan mycket sent och mörkt. Sedan vi ledsagats ”hem” och sagt ”go natt” klättra vi emellan två snövita lakan och ”må som prinsar i bagarboden”, som John gärna uttrycker sig.

(Forts.)

Brev från Rikholdi.

Sistlidna vecka besöktes Rikholdi av advokat Hallström från Umeå, rektor Byström från Birkas och ett par ungdomar. Advokat Hallström vistas i Haapsalu för att ta gyttebad och passade på tillfället att samtidigt stifta närmare bekantskap med svenskbygden. Advokaten besökte under denna färd Pürksi folkhögskola, Rikholdi samt den övriga svenskbygden, varvid han visade mycket stort intresse och varm förståelse för oss härute,

*

Idrottsfest anordnades söndagen den 19 juli här i Rikholdi av Oru idrottsförbund. Före festen ägde tävlingar rum i olika idrottsgrenar mellan Rikholdi och Oru manskapen. Trots obetydlig träning visade Rikholdi manskap särskilt goda prestationer, vilket väcker tanken att idrottsarbetet här borde omhuldas mera än vad som hittills skett.

*

Höbärgningen i Rikholdi är så gott som undanstökad. Rågen har på grund av den ihållande värmen och torkan mognat tidigt, så att skörden, som redan är påbörjad, slutföres före augusti månads inkomst.

Stryk över!

Storamnestin i Österrike.

Förbunds-president Miklas har företagit ett stort antal benådningar av politiska brottslingar, vilka trädd i kraft på torsdagen. Vid benådningarna göres ingen skillnad mellan personer av olika politiska inställningar.

Amnestin beviljas efter fyra olika linjer, antigen i form av

Anmärkning . . . (forts. från sid. 3). utfodra med avfallet från dessa fabriker.

Om man nu kan enas om, att låglandsrasen under nuvarande förhållanden ej är lämplig för svenskbygden, så är därmed ej frågan löst, vilken ras då är lämpligast, men det är i alla fall något vunnet.

I betraktande av det intresse, som myndigheterna visas för denna fråga får man dock hoppas, att den snart skall få sin lösning. P. B.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.
A. Stahl.
A. Aspelin.

Lokalredaktörer:

Vormsi, T. Gärdström.
Noarootsi, V. Pöhl.
Höbring, A. Vesterberg.
Roslep, A. Bergman.

Rüütli 3, Tallinn. Tel. 470-08

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 ” ” 1:—	1/2 ” ” 2:—

efterskänkande av återstående del av straff för personer som sitta fängslade för straffbara politiska handlingar, inställande av domstolförfaranden, som pågå med anledning av politiska brott, nedläggande av för närvarande vilande processer mot personer som deltog i julirevolten eller ett uppskov med avtjänandet av ädömda straff i avvaktan på beslut huruvida dessa straff kunna efterskännas.

Blodigt inbördeskrig i Spanien.

Allas krig mot alla. Striderna ha nu redan krävd ca 25 tusend liv.

I Spanien pågår som bäst häftiga strider mellan regerings- och monarkistiska organisationerna till vilka även delvis militären anslutit sig.

Det som de senaste dygnet försiggått i Spanien har upphört att vara en strid mellan lojala trupper och revolutions- trupper, anförda av generaler med användande av den militära strategins regler.

Striden har i stället utvecklats till att bli ett inbördes allas krig mot alla, ej endast i Sevilla utan i talrika städer över hela Spanien. Striden står på gatorna mellan människor, som för blott några dagar sedan skulle tagit av sig hatten för varandra, om de träffades, men som nu stå mot varandra som dödsfiender.

Motsägande underrättelser ha influtit från bägge parterna, och det är svårt att förutsäga vem som kommer att draga det kortaste strecket.